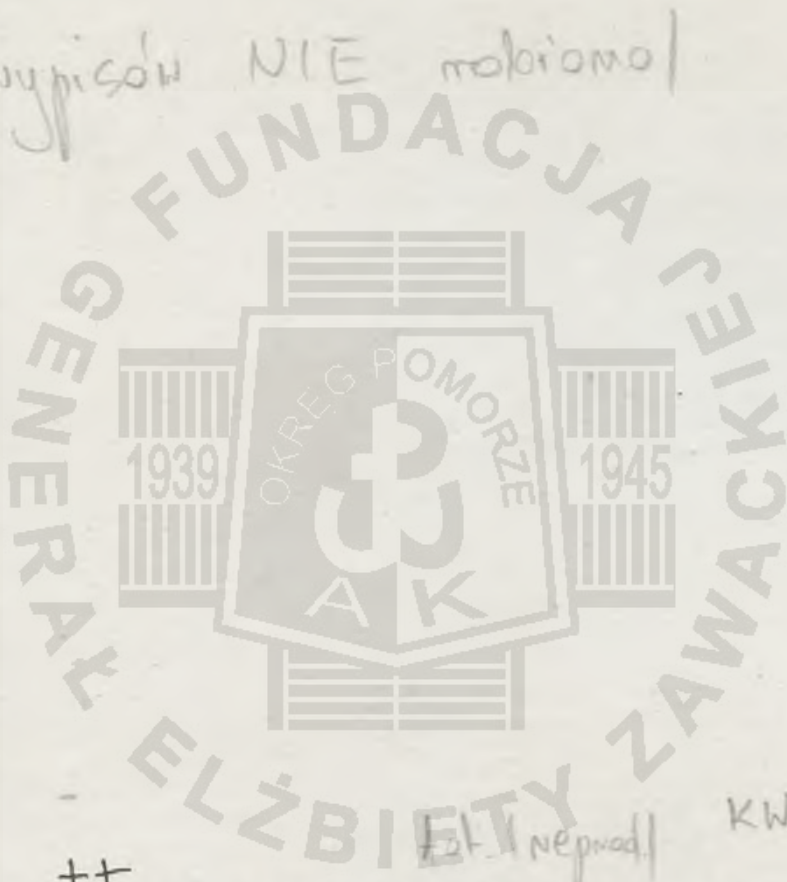

FUNDACJA GENERALI ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapok@wp.pl, www.zawacka.pl

Wypisów NIE robiono!

psc mat.
rezerwie
ze Kuczymiske

++
WENTLANDT Hamme

AK
KG

2 d. Puczymiske
ps. "Gosia"
"Zofka"

Oddz. VI
BIP

498/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI ECZKI

WENTLANDT

Hemme

u38/WSK

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora *u k. 113-1-2*

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację *u k. 15, s. 1-24*

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] *u*

VI. Fotografie *u* | *reprod* | *oraz pkt. II s. 5, 21*

1/2 DOKUMENTY DOT. OSOBY RELATORA

- Oświadczenie świadka Jeminy Bredel, W-wa 19 81, mps. (omg).
K.A, S. 1-2.

ps "Marianka"
03-928 Warszawa,

_____, dnia _____ 197 r.
(miejscowość)

(Nazwisko, imię, pseudonim i adres
składającego oświadczenie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od listopada 1939 roku do _____, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od _____ do _____) **żołnierz Armii Krajowej /SZP, ZWZ/ od listopada 1939 roku do _____ w K-dzie Głównej AK oddz. V k komórka kancelaryjno-szyfrantka na Kryj krypt. "Piła"**

świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej faktów, legitymujący(a) _____ dowodem osobistym seria _____ numer _____ wydanym dnia _____ 197 r. przez _____

Hanna Wentlandt oświadczam: **Daniela Fuczyńskiego**
17. lipca **06 w Łowiczu** i **Zofji ze Strzelczyków**
ze Ob. _____ syn (córka) _____
urodz. dnia _____ 19 _____ roku w _____

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z _____) **jako uczestniczka Armii Krajowej szefa oddziału V k Komendy Głównej AK. Do lipca 1940 r była szyfrantką bezpośrednio podległą "BRONCE". Od 1.VII.1940 do 30.września 1942 była nadal szyfrantką w komórce kanc.szyfr. na Kraj- kryptonim komórki "Piła" w podkomórce "Małgorzatki" Jako kierowniczką "Piły" byłam jej bezpośrednią przełożoną.**

"GOSIA"

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim _____ i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasy) _____ **od 1942 - była doorganizatorem służby "Pomoc Żołnierzowi" miała wtedy pseudonim "Zofka" i pełniła funkcję zastępcy komendantki Komendy Gł. P.Ż. /BIP/ d/s planowania i szkolenia. W Powstaniu Warszawskim brała udział w P.Ż. w stopniu kapitana. Po Powstaniu była w obozie jenieckim /Oflag Melsdorf/ do wyzwolenia przez Armię amerykańską w kwietniu 1945r. Do października 1945 organizowała pomoc dla obozów cywilnej ludności polskiej w Niemczech. Wróciła z grupą b. jeńców wojennych-kobiet do Polski 20.X.1945 r.**

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej _____ **Zaświadczanie kombatanckie Nr. 432807-N-6371 z dnia 31.XII.1976 r.**

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych
leżących w interesie państwa
i własności państwa

Janina Bredel

(pieczęć i podpis odpowiednich władz
lub Zarządu ZBoWiD)

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy,
funkcja, stanowisko)

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych
stwierdzam własnoręcznie podpisem

Janina Bredel

(pieczęć i podpis odpowiednich władz
lub Zarządu ZBoWiD)

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy,
funkcja, stanowisko)

PAŃSTWOWE BIURO NOTARIALNE W WARSZAWIE

Al. Gen. Świerczewskiego, Nr. 63

Dnia **dwudziestego szóstego listopada**
roku tysiąc dziewięćset osiemdziesiątego pierwszego

Poświadczam, że podpis powyższy złożyla własnoręcznie w
mojej obecności **JANINA DRONISŁAWA B R E D E L**, zamieszkała w Warszawie
przy ulicy **.....**, tożsamość której ustaliłem na podstawie okaza-
nego dowodu osobistego nr **33-.....**

Pobrane opłaty w znakach: skarbowej złotych **10,-/514** rozp. o opł. skarb
notarialnej złotych **60,-/521** rozp. o opł. not.//.

WK

mgr Aleksandra Niołowska
notariusz

II MATERIAŁY WZUPEKNIAJĄCE RELACJE.

- J. Sikorska „Hanna Wentlandtowa. Życie i działalność w okresie międzywojennym i w czasie II w.św. (1906-1945)”; Teresa Kobuszewska „Działalność dr. Hanny Wentlandtowej w l. 1945-1984”, [w:] Problemy Historii Nr 46, W-wa 1999, [Ksero], 1 egz: k. 10, s. 1-18; 2 egz: k. 10,
- „Kronika zielona”, Biuletyn Gmf. ŚZŻAK OW, V 1984, [oryg.], k. 1, s. 19-20.
- J. Sikorska, Wentlandtowa Hanna (biogram), [w:] Sylwetki kobiet - „Sotniwcy” t. 1 pod red. K. Kabzińskiej, Toruń 2003, k. 4, s. 21-24

**PROBLEMY EDUKACJI
EKOLOGICZNO-ZDROWOTNEJ
W OSIEDLU MIEJSKIM**

Materiały z Konferencji Naukowej
Polskiego Towarzystwa Higienicznego w Warszawie
2 październik 1992 r.

JUBILEUSZ 100 LAT
POLSKIEGO TOWARZYSTWA HIGIENICZNEGO

NR 46

WARSZAWA

KAROWA 31

1992

1/2

Spis treści

Dr n. hum. Hanna Wentlandtowa 1906-1994

Janina Sikorska

Hanna Wentlandtowa. Życie i działalność w okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej (1906-1945) 5

Teresa Maleszewska

Działalność Dr Hanny Wentlandtowej w latach 1945-1994 11

Zofia Liedtke

Działalność Dr Hanny Wentlandtowej w Polskim Towarzystwie Higienicznym (1957-1994) 11

Materiały z konferencji naukowej Polskiego Towarzystwa Higienicznego w Warszawie, w dniu 2 października 1992 r.

Przedmowa 11

Problemy teoretyczne edukacji ekologiczno-zdrowotnej w osiedlu miejskim

Prof. dr hab. Danuta Cichy

Kultura zdrowotna i ekologiczna i jej uwarunkowania 13

Doc. dr hab. Stefan Maziarka

Problemy ochrony środowiska w osiedlu miejskim 15

Dr Zbigniew Koszarny

Miejsce i zadania oświaty zdrowotnej w ochronie ludności miejskiej przed hałasem 14

Doc. dr hab. Maria Stawicka-Wałkowska

Hałas środowiskowy oraz metody ochrony przed nim 17

Dr Andrzej Koczyński

Urazowość i napromieniowanie - czynnikami zagrożeń zdrowotnych i ekologicznych młodzieży szkolnej 21

Dr Tadeusz Gawarecki

Biometeorologiczne aspekty warunków ekologicznych Krakowa 25

Dr Piotr I. Tyfa, dr Danuta Różańska-Epszajn

Ocena nadwagi i nadciśnienia w kształtowaniu zachowań prozdrowotnych 27

Doc. dr Bolestaw Krzysztofik, dr Irena Kosińska, dr Krystyna Ossowska-Cypryk, Anna Rubiec, Agnieszka Rogowska

Badania wpływu warunków mikroklimatycznych oraz mikroflory powietrza pomieszczeń mieszkalnych na zdrowie człowieka 77

Edukacja ekologiczno-zdrowotna w środowisku miejskim

Mgr Zofia Liedtke
Wybrane zagadnienia metodyczne oświaty ekologiczno- zdrowotnej 87

Dr Marek Kaniewski
Działania ekologiczno-zdrowotne samorządu na rzecz środowiska lokalnego 93

Dr Joanna Topińska
Edukacja ekologiczna w szkole 95

Dr Maria Pułtorak, doc. dr hab. Barbara Woynarowska
„Szkoła Promująca Zdrowie” -realizacja projektu WHO w Polsce 98

Mgr Elżbieta Ziemińska
Problemy edukacji ekologiczno-zdrowotnej w osiedlu miejskim - co szkoła może zrobić dla środowiska 101

Iwona Bruśk
Doświadczenia Gminy Warszawa-Woła w realizacji projektu WHO „Sieć Zdrowych Miast” 105

Dr Halina Makowska
Działania pro-ekologiczne w Gminie Otwock 108

Prof. dr hab. Halina Pilawska
Udział Rad Osiedlowych w prozdrowotnym kształtowaniu środowiska 111

Mgr Hanna Kachaniuk
Koncepcja edukacji ekologiczno-zdrowotnej w osiedlu miejskim 113

Mgr Lidia Jantoń, mgr Alina Deluga
Praca z rodziną miejską jako przykład edukacji ekologiczno-zdrowotnej 116

Mgr Melania Montwiłł
Formy edukacji prozdrowotnej prowadzonej przez PCK w środowiskach dziecięco-młodzieżowych i wśród dorosłych 119

Mgr Marek Pawłowski
Praktyczne formy edukacji ekologicznej i zdrowotnej w działalności Stowarzyszenia „Zdrowy Człowiek” 122

Mgr Alicja Zdybel-Stańczyk
Kształtowanie świadomości ekologiczno-zdrowotnej członków gospodarstw domowych 126

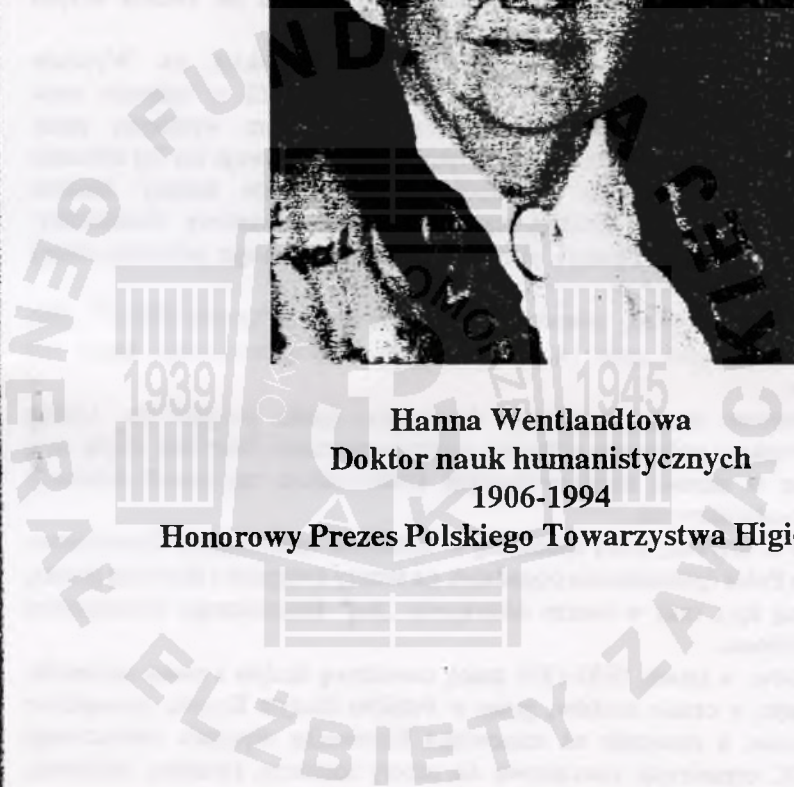
5/4

<i>Mgr Witold Kozubowski</i>	
Ekologiczna oświata zdrowotna w filmie na dziesięciu Przeglądach Filmowych Oświaty Zdrowotnej w Kielcach w latach 1969-1991	130
<i>Prof. dr hab. Roman Lutyński, mgr Agnieszka Rzczycka</i>	
Rola samorządowych organizacji wielkomiejskich w szerzeniu oświaty ekologiczno-zdrowotnej	132
 Prace różne	
<i>Dr Wiesław Jaszczyński</i>	
Promocja zdrowia a zdrowie publiczne	135
<i>Dr Nina Gozdek</i>	
Pojęcie standardu w relacji do zdrowia	137
<i>Dr Krystyna Rośtan-Szulc</i>	
Rola Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego w szerzeniu oświaty zdrowotnej	141
<i>Dr Marek Siemiński</i>	
Pozarządowe organizacje ekologiczne	143
<i>Mgr Elżbieta Charońska, dr Barbara Janus, Marlena Szczepańska</i>	
Plakat w edukacji zdrowotnej w zakresie żywienia	145
<i>Doc. dr hab. Irena Celejowa</i>	
Pięć lat Warszawskiej Szkoły Zdrowia	147
<i>Prof. dr hab. Maciej Demel</i>	
Głos w dyskusji	155
 Postulaty z Konferencji	
Jubileusz 100 lat Polskiego Towarzystwa Higienicznego	
<i>Doc. dr med. Cezary W. Korczak</i>	
„Zdrowie” (1885-1934) - „Zdrowie Publiczne” (1934-1994)	159
<i>Prof. dr hab. Roman Lutyński</i>	
Sto lat nauczania higieny na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	173
 Wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Higienicznego	
Seria: „Problemy Higieny”	181
Seria: „Problemy Higieny Pracy”	186
Wideokasety	186
Biuletyn Informacyjny PTH - THF	
Skład Prezydium i Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Higienicznego	187
Spis Oddziałów Polskiego Towarzystwa Higienicznego	189
Regulamin ogłaszania prac w „Problemach Higieny”	192

Hanna Wentlandtowa
Doktor nauk humanistycznych
1906-1994

Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Higienicznego

Janina Sikorska

Hanna Wentlandtowa - Doktor nauk humanistycznych. Życie i działalność w okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej.

Dr Hanna Wentlandtowa urodziła się w Łowiczu 17 lipca 1906 r. w środowisku inteligenckim, jako starsza z dwojga dzieci ¹⁾ małżonków: Zofii ze Strzelczyków i Daniela Puczyńskich. Przejściowo rodzina mieszkała w Poławie, gdzie Hanna Puczyńska rozpoczęła naukę w szkole im. T. Kościuszki, a następnie ukończyła gimnazjum im. Juliana Ursyna Niemcewicza w Łowiczu w r. 1924.

W 1924 roku podjęła studia na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Humanistycznym. W 1930 roku uzyskała dyplom magistra filozofii w zakresie nauk historycznych. Okres studiów był dla niej równocześnie okresem wyjątkowej pracy samokształceniowej i społecznej pracy dla kraju. W tych latach zarysowuje się Jej sylwetka społecznika i oświatowca. Równoległe ze studiami zasadniczymi kończy studium pedagogiczne na Wolnej Wszechnicy Polskiej oraz liczne kursy: oświatowy, świetlicowy, higieny (w Państwowym Zakładzie Higieny), przysposobienia wojskowego, półroczne kursy bibliotekarskie.

Już w czasie studiów podjęła pracę zawodową w Polskim Białym Krzyżu (PBK)²⁾, jako instruktorka oświatowa w wojsku oraz jako nauczycielka eksperymentalnego kursu dla robotników-analfabetów.

W tym czasie poznaje swoją najbliższą do końca życia, przyjaciółkę Joannę Landy-Tołwińską, człowieka o podobnym pokroju i zainteresowaniach. Wspólnie wiążą się z najbardziej postępowym w okresie międzywojennym środowiskiem zapalonych działaczy społecznych i kulturalno-oświatowych.

Studia łączyła także z aktywną pracą społeczną w bibliotece seminaryjnej Uniwersytetu Warszawskiego, w Kole Polek (prowadzenie pogadanek na tematy związane z literaturą polską, krajoznawstwem, higieną itp.), oraz w teatrze dziecięcym „Baj” Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu.

Po ukończeniu studiów, w latach 1930-1939 pracę zawodową łączyła z pracą społeczną. Kontynuowała, rozpoczętą w czasie studiów, pracę w Polskim Białym Krzyżu, początkowo jako instruktorka naczelną, a następnie na stanowisku kierownika wydziału oświatowego Zarządu Głównego PBK, organizując początkowe dla szkoły żołnierzy, świetlice, biblioteki,

1) Brat Kazimierz, mgr inż. hydrotechnika, w wojnie obronnej 1939, w konspiracji por. „Wroński”, dowódca 104 Kompanii „Syndyk”, walczącej na Starym Mieście w Powstaniu Warszawskim. Po wojnie dyrektor Zrzeszenia Budowlanego, wykładowca w Politechnice Warszawskiej.

2) Polski Biały Krzyż zorganizowała w 1919 roku (w czasie I wojny światowej) Helena Paderewska, żona Ignacego Paderewskiego. Stowarzyszenie to prowadziło działalność oświatowo-wychowawczą w wojsku i realizowało zadania wiążące społeczeństwo z siłami zbrojnymi. W okresie międzywojennym rozciągało opiekę nad poborowymi, zwalczało analfabetyzm, szerzyło czytelnictwo i kulturę w wojsku. Było to stowarzyszenie wyższej użyteczności publicznej.

11/7

zespoły samokształceniowe, szkolenie kadry instruktorskiej PBK dla realizacji zadań oświatowych w wojsku. Wydaje pierwsze publikacje (Świetlice dla poborowych oraz Świetlice żołnierskie - obie wydane w roku 1938).

Hanna Puczyńska współdziałała z prof. Heleną Radlińską w zakresie czytelnictwa i pedagogiki społecznej, m.in. przez angażowanie do pracy w PBK nauczycieli i kierowniczek świetlic spośród studentów Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Była nie tylko organizatorem działalności oświatowej, lecz sama bezpośrednio uczestniczyła w jej realizacji. Między innymi prowadziła dwie świetlice wieczorowe dla młodzieży robotniczej z ramienia Wydziału Oświaty i Kultury m.st. Warszawy, systematyczne wykłady na kursach, obozach Przesposobienia Wojskowego Kobiet (PWK) z metodyki pracy wychowawczo-oświatowej i samokształcenia. Również systematyczne wykłady na kursach i studiach dla młodzieży społecznych i pracowników oświatowych polonijnych, więziennictwa i innych, organizowanych przez Instytut Oświaty Dorosłych.

Jej praca zawodowa w Polskim Białym Krzyżu była nierozzerwalnie związana z szeroko pojętą działalnością wśród młodzieży i dorosłych - przenikała wszędzie tam, gdzie istniała wówczas taka potrzeba. Sprawiała to jej wszechstronna wiedza, zaangażowanie, a może w szczególności, Jej osobowość, która promieniowała na środowisko, zjednywała sojuszników do pracy dla upowszechniania oświaty i kultury w społeczeństwie.

Za osiągnięcia w pracy zawodowej i społecznej dr Hanna Wentlandtowa została odznaczona w 1938r. Srebrnym Krzyżem Polonia Restituta oraz Srebrnym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury.

W okresie studiów Hanna Puczyńska poznaje Mieczysława Wentlandta, z wykształcenia matematyka, i w roku 1936 zostaje jego żoną³⁾.

Lata 1936 - 1939 jest to krótki okres, kiedy żyje pełnią życia zawodowego, społecznego i rodzinnego. Wojna całkowicie komplikuje Jej życie osobiste i zawodowe.

Z takim oto życiorysem i dorobkiem weszła w okres konspiracji w czasie okupacji podczas II wojny światowej.

Okres wojny (1939-1944).

Po wrześniowej ewakuacji Polskiego Białego Krzyża, szybko powróciła do Warszawy i zajęła się najpierw pomocą rannym żołnierzom, umieszczonym w prywatnych mieszkaniach, a następnie pracą konspiracyjno-oświatową w porozumieniu z dyrektorem Instytutu Oświaty Dorosłych, oraz rozdzielaniem konspiracyjnych dowodów osobistych osobom szczególnie zagrożonym.

W końcu listopada 1939 r. została zaprzysiężona przez szefa Oddziału V Komendy Głównej Służby Zwycięstwa Polski (następnie Związku Walki Zbrojnej, potem Armii Krajowej), Janinę Karasiównę, pseudonim „Bronka” i przydzielona do kancelarii szyfranckiej w podkomórce „Małgorzatka”. Przyjmuje pseudonim „Gosia”. Podkomórkę tę stanowiły 4 osoby: Irena i Mieczysław Jurgielewiczowie oraz Hanna i Mieczysław Wentlandtowie. Tak było do maja 1942 r., kiedy powstał Referat Służby „Pomoc Żołnierzowi” w Podwydziale

3) mąż Mieczysław Wentlandt, matematyk, kierownik szkół, kierownik Referatu Oświatowego w Dyrekcji Lasów Państwowych. W konspiracji w komórce szyfranckiej Komendy Głównej AK, w Powstaniu Warszawskim w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK, pseudonim „Haniś”. Po wojnie naczelnik Wydziału Wczasów m.st. Warszawy, następnie st. radca w Urzędzie Rady Ministrów.

„Rój” BIP KG AK, niejako na wzór Polskiego Białego Krzyża. Główne zadania, zawarte w wytycznych dla służby „Pomoc Żołnierzowi”, zatwierdzonymi przez gen. Grota-Roweckiego, były: - w okresie konspiracji: szkolenie kadry instruktorskiej, pomoc oddziałom partyzanckim, organizacji współpracy ze społeczeństwem, udział w opiece nad inwalidami, jeńcami, więźniami, wysiedleńcami, a w czasie walk powstańczych: prowadzenie gospód żołnierskich, a także praca oświatowo-kulturalna i wychowawcza, mająca na celu podtrzymanie woli walki żołnierzy, kształtowania ich postaw i dobrego samopoczucia.

Hanna Wentlandtowa w tym czasie została powołana do organizowania tej służby pod komendą Hanny Łukaszewiczowej „Ludwika”. W marcu 1943 r. „Pomoc Żołnierzowi” jest już samodzielnym Podwydziałem BIP KG AK. „Zofka” jest teraz zastępczynią komendantki głównej, d/s planowania i szkolenia. Do obowiązków „Zofki” należało: - opracowywanie wytycznych organizacyjnych „PŻ” (instrukcje, regulaminy, programy szkolenia referentek okręgowych, instruktorek i ochotniczek), prowadzenie rekrutacji kandydatek i przyjmowanie przysięgi żołnierskiej od Peżetek, organizowanie 3-stopniowych kursów.

Duży procent kandydatek do tej służby „Zofka” zjednała spośród b. pracowniczek Polskiego Białego Krzyża i spośród członkiń ZOR (Związek Odbudowy Rzeczypospolitej), którego współorganizatorką i zastępcą komendanta głównego w listopadzie 1939 r. była „Ludwika”, Komendantka Główna „PŻ”. Stanowiły one podstawową kadrę instruktorską, były bowiem przygotowane do służby oświatowej i do działania w warunkach konspiracyjnych, co stanowiło dla „Zofki” istotną wartość w realizacji planów „PŻ”.

„Zofka” posiadała niezwykłą umiejętność skupiania wokół siebie ludzi wartościowych i godnych zaufania. Od kandydatek na instruktorki wymagano co najmniej średniego wykształcenia, psychicznej dojrzałości, zaradności, dyspozycyjności i odwagi. W latach od 1942 do lipca 1944, dzięki „Zofce”, odbyło się w Warszawie ok. 100 kursów (każdy ok. 100 godzin), na których przeszkolono ponad 800 Peżetek - instruktorek, w tym kadrę kierowniczą dla okręgów i obszarów AK. Liczba w kraju była znacznie większa, np. w Krakowie „PŻ” przeszkoliła na 23 kursach 116 instruktorek i ochotniczek.

Niezależnie od pracy szyfranckiej i „PŻ”, do Powstania, „Zofka” działała również w RGO (okrąg XX). Była przewodniczącą Komisji Opieki nad Dzieckiem. Peżetki były dobrze przygotowane do Powstania: psychicznie, intelektualnie, moralnie, a także pod względem zaopatrzenia żołnierskich gospód „PŻ”, których „Zofka” zaplanowała 30. Ogólnie kierownictwo i pomoc instruktażową dla gospód frontowych sprawowała w Szefostwie Podwydziału „PŻ” przede wszystkim „Zofka” z udziałem pozostałych kandydatek. Zmiany linii frontu powodowały zmiany miejsca postoju oraz konieczność dostosowywania form pracy do aktualnych potrzeb. Gdy niemożliwe było prowadzenie gospody, Peżetki wypełniały inne zadania żołnierzy frontowych (warty na barykadach, szpitale, łączność, a nawet czynny udział w walce z bronią w rękę).

Tymczasem Powstanie zbliżało się ku upadkowi. Zginęło około 20 Peżetek, znacznie więcej było ciężko rannych. „Zofka” tak, jak wszystkie Peżetki boleśnie przeżyła ten bilans i kapitulację Powstania. Powstańcy szykowali się do wymarszu z Warszawy do jenieckich obozów. Peżetki mogły wybierać: albo obóz jeniecki, albo obóz w Pruszkowie. i jedno i drugie rozwiązanie kryło wiele niewiadomych. Co dalej? Na to dramatyczne pytanie odpowiedź tkwiła w sercach żołnierzy, w tym Peżetek. Była nią wola walki o niepodległą Polskę tylko w innych zmienionych warunkach.

Komendantka Główna „PŻ” - już mjr Hanna Łukaszewicz „Ludwika”, wyszła z ludnością cywilną, aby kontynuować działalność konspiracyjną. Jej zastępczyni, już kpt. „Zofka” poszła do obozu jenieckiego, aby tam kontynuować działalność peżetowską. Prowadziła wraz z kpt. „Iną” (Maria Roerichową) dalszą działalność w oflagu Molsdorf IX c. Po wyzwoleniu oflagu przez armię gen. Pattona, „Zofka” jeździła do większych obozów, w których przebywała ludność cywilna, aby zorientować się, jakie jest zapotrzebowanie na pielęgniarki, nauczycielki, przedszkolanki i przywieźć do tych obozów zgłaszające się ochotniczo i ofiarnie koleżanki z oflagu.

W końcu sierpnia 1945 r. „Zofka” została wydelegowana do Brukseli, aby z prof. Drewnowskim przeprowadzić weryfikację zgłaszających się powstańców na udostępnione tam dla nich studia. Po porozumieniu się z płk. Szymańskim z USA (który przywiózł do Polski zrabowany przez Niemców ołtarz Wita Stwosza), „Zofka” zorganizowała w październiku 1945 r. powrót z oflagu do kraju 33 kobiet-powstańców. Transport pod komendą „Zofki” wrócił do Polski 21 października 1945 r.

W okresie powojennym, a w szczególności od drugiej połowy lat siedemdziesiątych, do „Zofki” zgłaszały się Peżetki, które chciały ubiegać się o uprawnienia kombatanckie. „Zofka” pomagała w weryfikacji swoich byłych podkomendnych. Do r. 1993 wydała ponad 80 oświadczeń potrzebnych do weryfikacji. Zbierała również materiał dokumentacyjny, opracowała 30 notek biograficznych do Słownika Biograficznego Uczestników Powstania Warszawskiego. Przeprowadziła wśród Peżetek akcję zbierania ankiet, dotyczących udziału Peżetek w Powstaniu, zachęcała do pisania własnych wspomnień ze swego udziału w Służbie „Pomoc Żołnierzowi”.

Pomagała również różnym osobom, zwłaszcza historykom, w zbieraniu i opracowywaniu materiałów, dotyczących osób i zdarzeń z okresu konspiracji i Powstania Warszawskiego. Między innymi w książce „Pod rozkazami „Konrada” autorstwa A. de Michelis i A. Rudniewskiej znalazł się rozdział o Peżetkach⁴⁾. Także o działalności Służby „PŻ” ukazał się rozdział, opracowany przez Hannę Wentlandtową i Janinę Sikorską w książce „Powstanie Warszawskie 1944. Służby w walce”⁵⁾.

Dr Hanna Wentlandtowa przywiązywała dużą wagę do utrzymania kontaktów z Peżetkami. Od r. 1992, gdy już nie wychodziła z domu, organizowała u siebie w mieszkaniu spotkania z nimi. „Każda nasza zbiórka była pełna treści historycznych - chociaż miała zarazem charakter bardzo koleżeński, niemal rodzinny. Jej osobowość oddziaływała na nas mobilizująco i kojąco, a jednocześnie zobowiązująco. Teraz, gdy Jej nie ma wśród żywych - Ona żyje wśród nas. Zbieramy się okresowo kolejno u jednej z nas i staramy się wypełniać Jej testament, jak potrafimy najlepiej. Lecz „Zofki” nikt nie zastąpi. Była zawsze dla nas drogowskazem i nadzieją, mądrym dowódcą. Szlachetny Człowiek, gorąca Patriotka” - wspominają Peżetki.

4) Adam de Michelis i Alicja Rudniewska- Pod rozkazami "Konrada". Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1993, s. 245-250.

5) Powstanie Warszawskie 1 sierpnia - 2 października 1944. Służby w walce. Pod red. Romualda Śreniawy-Szypiońskiego. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1944, s. 183-194.

11/10

Teresa Maleszewska

Działalność Dr Hanny Wentlandtowej w latach 1945-1994

Po powrocie do kraju, w październiku 1945, Hanna Wentlandtowa podjęła w grudniu 1945 r. pracę w Ministerstwie Oświaty, początkowo jako wizytator w Departamencie Oświaty Dorosłych, potem była naczelnikiem wydziału czytelnictwa, samokształcenia i kształcenia korespondencyjnego. Prowadziła również wykłady z tego zakresu na Wyższym Kursie Nauczycielskim oraz na innych uczelniach i kursach. Wydaje książkę znamioną dla Jej ówczesnych zainteresowań¹⁾. Jest w swoim żywiole, opracowuje programy kształcenia dla różnych grup dorosłych, którzy mają potrzebę uzupełnienia swego wykształcenia zaniedbanego w okresie wojny, a także w oparciu o założenia pedagogiki społecznej rozwija szeroko pojętą oświatę, której celem jest poszerzenie wiedzy o świecie i sobie dla zaspokojenia przyrodzonej człowiekowi ciekawości. Wykorzystuje, dobrą wówczas koniunkturę, aby tworzyć przy świetlicach i bibliotekach koła samokształceniowe i dyskusyjne, rozbudowuje ideę czytelnictwa, jest rzeczniczką samorządności i rozwoju spółdzielczości w miastach i na wsi. Prowadzi wykłady w różnego typu uczelniach i na doraźnych kursach organizowanych przez różne instytucje i organizacje społeczne. Ale samorządność i samostanowienie o interesach grupy nie są przewidziane w programach władz politycznych Polski Ludowej. Wzmagają się naciski i żądania podporządkowania pracy kulturalno oświatowej dyrektywom partii. W komórkach Ministerstwa Oświaty - centralnej władzy oświatowej, nie ma miejsca dla osób, które wyznają takie hasła. Hanna Wentlandtowa odchodzi „na własne żądanie” z Ministerstwa Oświaty.

W roku 1950 wiąże się z resortem zdrowia. Z inicjatywy prof. Marcina Kacprzaka, wicedyrektora Państwowego Zakładu Higieny i znanego Jej jeszcze z okresu studiów na Wolnej Wszechnicy Polskiej i Państwowej Szkoły Higieny, społecznika-higienisty, organizuje komórkę metodyczną oświaty sanitarnej. Pracy tej poświęca się do końca swego życia budując teorię i podwaliny metodyczne wychowania zdrowotnego w Polsce.

Po roku 1945 Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej podejmuje walkę z chorobami zakaźnymi- największą plagą, jaką zostawiła nam wojna. Resort szczydzi się już w tym okresie (1950) osiągnięciami tzw. Akcji „W” - programowi walki z chorobami wenerycznymi. W akcji tej poprzez konsekwentną i dobrze ukierunkowaną działalność poradnianą (utworzenie w kraju sieci łatwodostępnych poradni przeciwwenerycznych) oraz edukacyjną, w ciągu kilku lat opanowano choroby weneryczne, z czym na świecie długo jeszcze specjaliści nie mogli sobie poradzić. Na podobnych zasadach resort pragnie rozwiązać problem pozostałych chorób epidemicznych (zakaźnych i zaraźliwych). Organizuje więc sieć placówek przeciwgruźliczych i tworzy odrębny pion sanitarno-epidemiologiczny, który ma zastąpić doraźną działalność Naczelnego Nadzwyczajnego Komisariatu do Walki z Epidemiami i jego ruchome kolumny sanitarne. Ma to być systematyczna i fachowa, długofalowa praca poradniana i edukacyjna. Pod względem fachowym pion sanitarno-epidemiologiczny podporządkowany jest Państwowemu

¹⁾ Hanna Puczyńska-Wentlandtowa: Książka w zabawie i pracy - Światowid, Wwa 1948.

11/11

Zakładowi Higieny, Instytutowi Naukowo-Badawczemu, a utworzony w nim Ośrodek Metodyczno-Naukowy Oświaty Sanitarnej, ma na wzór innych merytorycznych komórek PZH stanowić pomoc w organizowaniu tej pracy w obszarze edukacyjnym.

Hanna Wentlandtowa tworzy nowoczesną komórkę opartą o najnowsze wówczas osiągnięcia pedagogiki społecznej, pedagogiki dorosłych, psychologii i socjologii. Zatrudnia specjalistów z tych dziedzin, między innymi dr Joannę Tołwińską oraz lekarzy.

Pod Jej kierunkiem opracowane zostają pierwsze wytyczne pracy oświatowo sanitarnej dla kontrolerów sanitarnych. Organizuje dla nich kursy i opracowuje prototypy pomocy dydaktycznych. Poddaje analizie i ocenie dotychczasową działalność w tym zakresie oraz stosowane pomoce. W wyniku tej analizy przeciwstawia się pracy oświatowo zdrowotnej traktowanej jako działalność propagandową. Tworzy nowoczesną koncepcję wychowywania dzieci, młodzieży i dorosłych w kulturze zdrowotnej. Omawia tę koncepcję w podręczniku dla kontrolerów sanitarnych w rozdziale poświęconym pracy oświatowo sanitarnej. Rozumie ją jako spójny system oddziaływań wychowawczych poprzez rodzinę, szkołę, osiedla mieszkaniowe, zakłady pracy, placówki oświaty i kultury, organizacje społeczne, służbę zdrowia, handel, transport, a także środki masowego oddziaływania i oczywiście książki.

Opracowuje założenia metodyczne dla produkcji pomocy dydaktycznych do tej pracy w oparciu o dorobek pedagogiki społecznej, dydaktyki dorosłych i najlepsze tradycje higienistów polskich. Tym samym stwarza warunki dla fachowej konsultacji metodycznej planowanych wydawnictw, dostosowania ich do możliwości percepcyjnych różnych grup ludności.

Dbą o doskonalenie własnej kadry Ośrodka. Organizuje cotygodniowe zebrania naukowe typu seminaryjnego, umożliwia pracownikom udział w różnych naradach fachowych, sympozjach naukowych, podejmuje z zespołem prace naukowe, śledzi czasopisma fachowe i nowopublikowaną literaturę zwartą, krajową i zagraniczną. Prace naukowe to w pierwszej kolejności sondaże percepcji pomocy poglądowych do pracy w oświacie zdrowotnej. Podejmuje wreszcie próbę utworzenia muzeum oświaty sanitarnej, na wzór muzeum, istniejącego przed wojną w Państwowym Zakładzie Higieny²⁾.

W wyniku pracy tych kilku pierwszych lat powstają 3 publikacje przeznaczone dla osób prowadzących pracę oświatowo sanitarną w wybranych środowiskach³⁾. Autorami opracowań są pracownicy Ośrodka, jednak spójna koncepcja tej serii to pomysł Hanny Wentlandtowej i pod jej kierunkiem wykonywany. Stanowią one próbę dojrzewającej potrzeby napisania podręcznika metodyki oświaty sanitarnej, który ukazuje się drukiem w 1960 r.⁴⁾

W roku 1955 Ministerstwo Zdrowia kieruje do Ośrodka w PZH doc. dr Tadeusza Stępniewskiego w charakterze kierownika, przekształcając jednocześnie placówkę w Zakład Oświaty Sanitarnej i likwidując w Ministerstwie Zdrowia Samodzielny Wydział Oświaty Sanitarnej. Hanna Wentlandtowa zostaje zastępcą kierownika Zakładu i kierownikiem pracowni metodologii i badań środowiskowych. Praca nabiera rozmachu. Poszerza się zakres

²⁾ Przep. Red. Uporządkowany zbiór eksponatów i plansz spalił się w latach 60-tych w czasie pożaru magazynu na Woli.

³⁾ - H. Wentlandtowa - Jak prowadzić oświatę sanitarną w szkole PZWL, Wwa 1955

- J. Tołwińska - Jak prowadzić oświatę sanitarną na wsi PZWL Wwa 1955

- A. Hermanowa - Jak prowadzić oświatę sanitarną w zakładach służby zdrowia PZWL W-wa 1955

⁴⁾ H. Wentlandtowa - Metodyka oświaty sanitarnej wyd. IPZWL Wwa 1960.

zainteresowań Zakładu, który odtąd zajmuje się całą problematyką zdrowotną, po kilku latach (1967) przyjmuje nazwę: Zakład Oświaty Zdrowotnej. Towarzyszy temu stopniowy rozwój placówek terenowych oświaty zdrowotnej, przede wszystkim w wojewódzkich, a następnie powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych, przy których zaczynają powstawać pracownie metodyczne oświaty zdrowotnej.

Wzrasta liczebność i poziom przygotowania zawodowego pracowników. Nie rzadko są to osoby z wyższym wykształceniem, niekiedy wyższym medycznym.

Porządkowane są podstawy prawne działalności wychowawczo zdrowotnej. Opracowana zostaje przez dr Hannę Wentlandtową koncepcja organizacyjna i działalności pracowni metodycznych.

Do zadań Zakładu, poza dotychczasowymi, dołączony zostaje obowiązek zaopatrywania placówek terenowych służby zdrowia w pomoce poglądowe i systematyczny nadzór fachowy nad pracą oświatowo-zdrowotną we wszystkich województwach, współpraca z zarządami głównymi organizacji społecznych, współpraca z instytutami resortowymi i z zagranicą.

W 1964 r. Hanna Wentlandtowa uzyskuje na Uniwersytecie Warszawskim stopień doktora nauk humanistycznych.

Dr Hanna Wentlandtowa usiłuje zreorganizować Zakład. Nasila pracę samokształceniową zespołu, przydziela określoną problematykę zdrowotną, obowiązki dydaktyczne, usługowe, nadzór nad wybranymi województwami, pomaga w podjęciu prac badawczych zespołowych, które mogłyby być zaczątkiem samodzielnych prac doktorskich. Jest kierownikiem wymagającym, ale i inspirującym nowymi ideami i pomysłami, chętnie wspomaga radą, konsultuje, ale nade wszystko mobilizuje do pracy, wskazuje jej perspektywy. Wydatnie pomaga w pracach badawczych z zakresu metodyki oświaty zdrowotnej pracownikom innych instytutów resortowych, Wojskowej Akademii Medycznej. Konsultuje prace doktorskie z tego zakresu, o co zwracają się do niej wielokrotnie formalni promotorzy i sami doktoranci.

Jej zasługą jest stworzenie koncepcji nadzoru metodycznego nad wydawanymi publikacjami oświatowo zdrowotnymi. Dotyczy to zarówno książek popularnych o zdrowiu, jak i pozostałych pomocy oświatowo zdrowotnych.

Nawiązuje ścisłą współpracę z redakcją Oświaty Zdrowotnej PZWL. Wspólnie z jej kierowniczką - mgr Ireną Wyszomirską corocznie ustalają tytułowy plan publikacji. Każda pozycja jest konsultowana pod względem metodycznym na etapie konspektu autora. W ocenie formułuje się wątpliwości, przestrzega przed typowymi błędami w popularyzacji, jakie popełniają często lekarze, nawet najlepsi specjaliści. Jest to najczęściej zbytne zagłębianie się w problematykę kliniczną i niedoinformowanie czytelnika o tym, jak chorobie tej można zapobiegać czy choćby opóźnić jej wystąpienie. Po pewnym okresie doświadczeń w tej pracy Hanna Wentlandtowa opracowuje wskazówki dla autorów podejmujących się publikacji, aby jeszcze na etapie zamysłu o konspekcie ukierunkować ich myślenie. Walczy o dostępność tych publikacji na rynku księgarskim. Opracowuje zestaw podstawowych tytułów o zdrowiu, który na polecenie resortu zdrowia powinien być stale przez PZWL wznawiany, gdy zostanie już wyczerpany.

5) Wydawane za pośrednictwem Wydawnictw Artystyczno-Graficznych (WAG) później przekształconym w Krajową Agencję Wydawniczą (KAW).

6) Przy współpracy z Państwowymi Zakładami Przetoczności.

Podobnie tworzy nadzór metodyczny nad wydawanymi materiałami poglądowymi jak tablice instruktażowe, plakaty, różnego typu ulotki⁵⁾, a także przeźrocza taśmowe i slajdy⁶⁾ oraz filmy⁷⁾. Współpracuje z wysoko wyspecjalizowanymi wydawcami zapewnia odpowiedni poziom artystyczny i metodyczny pomocy, które zyskały sobie szerokie uznanie zarówno w kraju jak i zagranicą.

Rozwija działalność dydaktyczną na szeroką skalę. Tworzy spójny system kształcenia i doskonalenia w metodyce oświaty zdrowotnej. Prowadzi wykłady, seminaria, ćwiczenia i hospitacje. Wciąga w tę pracę zespół współpracowników Zakładu Oświaty Zdrowotnej, specjalistów z instytutów resortowych oraz z zakresu nauk społecznych (pedagogów, psychologów, socjologów). Przyjmuje zasadę, że każdy, kto ma obowiązek prowadzić oświatę zdrowotną⁸⁾ powinien być objęty kształceniem podstawowym i doskonaleniem.

Organizuje kursy podstawowe i specjalistyczne ukierunkowane na wybraną problematykę, określone środowisko, umiejętność posługiwania się konkretną formą pracy czy pomocą dydaktyczną. Są to kursy w oparciu o bazę i środki, jakimi dysponuje PZH, głównie dla pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych - pionu oświaty zdrowotnej i innych działów stacji (np. żywienia, higieny szkolnej). Uczestniczy w realizacji i tworzeniu programów kursów przeznaczonych dla innych pionów służby zdrowia w oparciu o ich bazę lokalową i środki finansowe (np. gruźlica, matka i dziecko). Prowadzi wykłady i seminaria dla lekarzy w ramach ich doskonalenia. W Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego tworzy przy współpracy z prof. T. Stępniewskim programy specjalizacji w zakresie oświaty zdrowotnej dla lekarzy⁹⁾. Tworzy przy współpracy z mgr Lucyną Kloczyńską program kształcenia w metodyce oświaty zdrowotnej farmaceutów. Organizuje kurs metodyki oświaty zdrowotnej dla wykładowców akademii medycznych i wyższych uczelni pedagogicznych, gdzie niejednokrotnie sama prowadzi zajęcia. Opracowuje programy doraźne kursów dla działaczy różnych organizacji społecznych, uczestniczy w ich realizacji (PCK, ZHP, ZMW, Komitet do Walki z Gruźlicą itp.). Wreszcie dla studentów Akademii Medycznej w Warszawie i Wydziału Pielęgniarstwa AM w Lublinie prowadzi wg. własnej koncepcji cykle zajęć z metodyki oświaty zdrowotnej.

W roku 1964 wychodząc naprzeciw potrzebom, przy dwuletnim Studium Kształcenia Nauczycieli Średnich Kadr Medycznych tworzy odrębny kierunek - Oświata Zdrowotna dla pracowników służby zdrowia ze średnim wykształceniem medycznym. Opracowuje ogólną koncepcję studiów, szczegółowe programy zajęć kierunkowych. Do r. 1982 tj. do chwili zlikwidowania Studium, prowadzi zajęcia z prakseologii, metodyki oświaty zdrowotnej i pedagogiki społecznej i kieruje pracami dyplomowymi¹⁰⁾.

Tworzy system porad metodycznych dla pracowników oświaty zdrowotnej, który stanowił całkowite novum na tym terenie. Raz w roku jedno z województw zaprasza wszystkich kolegów, kierowników oddziałów oświaty zdrowotnej, z wojewódzkich stacji sanitarno-

7) Produkowane przez Wytwórnice Filmów Oświatowych w Łodzi.

8) Obowiązek ten nakładają na wszystkich pracowników służby zdrowia odpowiednie akty prawne.

9) Specjalizację tę uzyskało 20 lekarzy.

10) Absolwenci Studium - Kierunek Oświata Zdrowotna (ogółem 441 suchaczy) stanowili wysoko wykwalifikowaną kadrę w zakresie oświaty zdrowotnej. Mogli obejmować stanowiska w pionie oświaty zdrowotnej, prowadzić doskonalenie różnych grup na poziomie średnim i uczyć metodyki oświaty zdrowotnej w średnich szkołach medycznych.

-epidemiologicznych na swój teren na 2-3 dni i jest gospodarzem i organizatorem takiej narady. Zapoznaje ich ze swoimi osiągnięciami i niedociągnięciami w pracy w wybranej dziedzinie. Są referaty wprowadzające w problematykę, hospitacje wybranych placówek czy imprez i na zakończenie dyskusja, prośba o ocenę i radę, jak rozwiązać powstałe problemy. W takich naradach uczestniczyły nierzadko władze wojewódzkie, zainteresowane spotkaniem i zaniepokojone możliwością niekorzystnej, ostrej oceny. Ostatecznie oceniana była nie tylko sama praca na wybranym odcinku, ale i sposób organizacji całości narady. Dla gospodarzy był to zwykle ogromny wysiłek, ale i okazja do pochwalenia się swoją pracą, a nierzadko uzyskania dodatkowej pomocy od władz lokalnych na podciągnięcie niedostatków. Największym jednak przeżyciem dla wszystkich była ocena dokonywana przez doktor Wentlandtową. A umiała to zrobić w niebywały sposób, doceniając to co zespół osiągnął już i co może zrobić w przyszłości, a więc nie demobilizując potrafiła wskazać na niedostatki. Dodatkowym walorem tak prowadzonej narady były zawiązujące się przyjaźnie, możliwość wymiany poglądów i korzyści wynikające z podpatrzenia zaprezentowanych rozwiązań.

Innym kierunkiem Jej twórczych rozwiązań była koncepcja prowadzenia nadzoru metodycznego (fachowego) nad wojewódzkimi stacjami sanitarno-epidemiologicznymi tak zwane wizytacje, co należy do obowiązków statutowych PZH. Wizytacje we wszystkich działach stacji to po prostu kontrola zgodności pracy z wytycznymi, normami, potrzebami w danym środowisku itp. Dr Hanna Wentlandtowa nie traktuje wizytacji jako rozliczania z niedociągnięć i błędów, ale jako ciąg dalszy systemu doskonalenia, gdzie wizytujący umie dostrzec również pozytywne prowadzonej pracy, docenia wysiłki wizytowanego zespołu i tworzy okazję do instruktazu, pobudzania ambicji, stwarza perspektywiczną wizję takich osiągnięć, które uczyniłyby ich komórkę najlepszą w kraju w określonej dziedzinie działalności i pozwoliły na zorganizowanie na ich terenie narady metodycznej. Dlatego to pracownicy wojewódzkiej stacji poczytywali sobie za zaszczyt przyjazd na wizytację samej doktor Wentlandtowej.

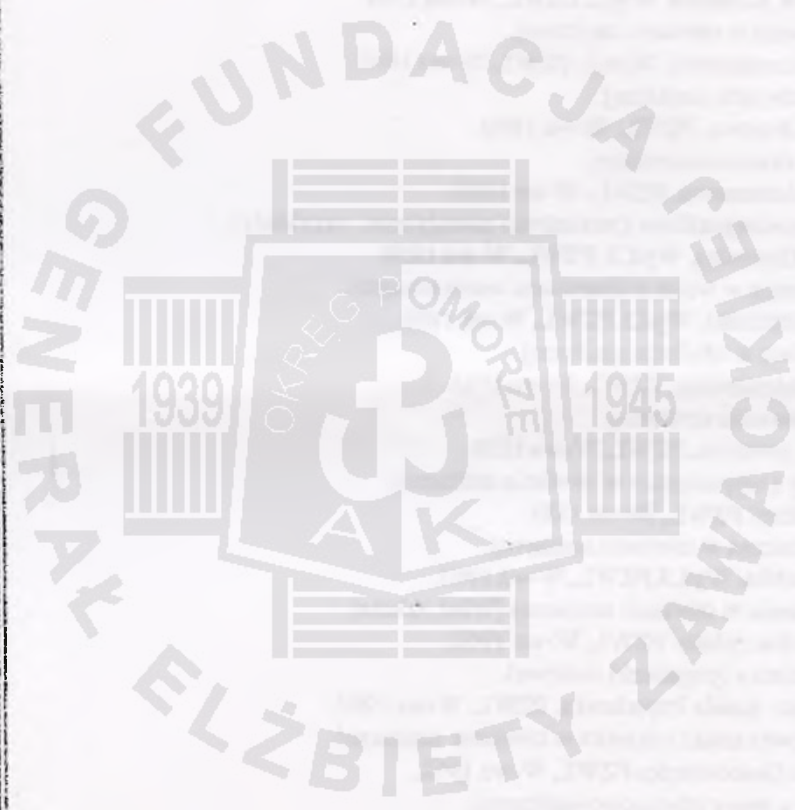
Tej działalności dydaktycznej towarzyszy szeroka działalność wydawnicza w zakresie oświaty zdrowotnej. Trzykrotnie ukazuje się podręcznik „Metodyka oświaty zdrowotnej” pióra Hanny Wentlandtowej a następnie, gdy dojrzał już zespół współpracowników, pod Jej redakcją ukazały się dwa wydania „Metodyki oświaty zdrowotnej” jako pracy zbiorowej. Równocześnie, dla potrzeb doraźnych tworzy koncepcję Biblioteki Metodycznej Oświaty Zdrowotnej, w ramach której ukazują się metodyki szczegółowe, poświęcone różnym problemom ważnym dla oświaty zdrowotnej i pomocne dla ludzi, którzy ją organizują.

Główne profile tych zagadnień to: - jak prowadzić oświatę zdrowotną w wybranej tematyce zdrowotnej - ukazało się 31 tomów. - jak prowadzić oświatę zdrowotną w wybranym środowisku - 8 tomów - jak i w jakich sytuacjach posługiwać się wybranymi formami pracy w oświacie zdrowotnej - 11 tomów - różne sprawy organizacyjno-metodyczne - 2 tomy.

Również po przejściu na emeryturę (w 1973 r.), dr Hanna Wentlandtowa bierze nadal udział w opracowaniu dalszych tomów. Ukazało się 52 tomy, wiele z nich kilkakrotnie wznawiane. Do końca życia jest redaktorem Serii¹¹⁾.

¹¹⁾ Wykaz pozycji „Seria: Biblioteka Metodyczna Oświaty Zdrowotnej”, pod redakcją dr Hanny Wentlandtowej, wyd. PZWL na zlecenie Zakładu Oświaty Zdrowotnej Państwowego Zakładu Higieny w latach 1955-1988 patrz strona 16.

W dniu 28 lutego 1994 r. Dr Hanna Wentlandtowa odeszła od nas. Odszedł od nas człowiek nieprzeciętny. Długoletni kierownik Zakładu Oświaty Zdrowotnej Państwowego Zakładu Higieny, pracownik naukowy, szlachetny człowiek, gorąca patriotka, mądry dowódca i przełożony, oddana ludziom i krajowi. Jej twórcza, aktywna postawa, Jej zapał, żeby coś poprawić i ulepszyć kruszyły stereotypy, obowiązujące poglądy i normy. Rozsadzała Ją od wewnątrz energia, którą promieniowała, a jednocześnie dobroć i mądrość. Do ostatnich dni życia aktywna, gotowa do pomocy innym, pełna życzliwości dla ludzi i wiary w sens pracy dla nich.

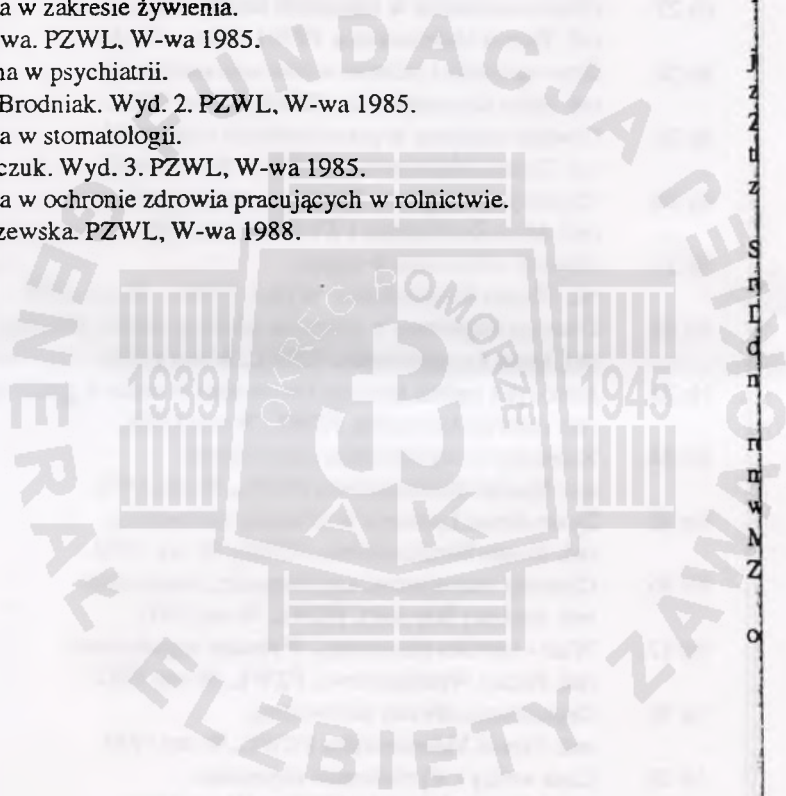
**Seria "Biblioteka Metodyczna Oświaty Zdrowotnej"¹²⁾
pod redakcją dr Hanny Wentlandtowej**

- Nr 1. Oświata sanitarna w akcji sanitarno-porządkowej.
red. Stanisława Reimowa. PZWL, W-wa 1955.
- Nr 2. Oświata sanitarna w walce z wszawicą.
red. Stanisława Reimowa. Wyd. 3.PZWL, W-wa 1959.
- Nr 3. Szkoła matek. Organizacja i metodyka pracy.
red. Leokadia Grabowiecka, PZWL, W-wa 1955.
- Nr 4. Oświata sanitarna w walce z błonicą.
red. Irena Steckiewicz-Krzeska. Wyd.2.PZWL, W-wa 1959.
- Nr 5. Higiena otoczenia na wsi.
red. Stanisława Reimowa. Wyd.2 PZWL, W-wa 1959.
- Nr 6. Higiena żywienia w oświacie sanitarnej.
red. Renata Strzeszewska. Wyd.2, PZWL, W-wa 1956.
- Nr 7. Wystawy w oświacie sanitarnej.
red. Danuta Libinowa. PZWL, W-wa 1959.
- Nr 8. Teatr cieni w oświacie sanitarnej.
red. Janina Feldmanowa. PZWL, W-wa 1957.
- Nr 9. Pogadanki przeciwgruźlicze (wskazówki metodyczne, przykłady)
red. Jadwiga Grodecka. Wyd.2, PZWL, W-wa 1959.
- Nr 10. Oświata sanitarna w walce z chorobami wenerycznymi.
red. Anna Koźmińska. Wyd.2.PZWL, W-wa 1959.
- Nr 11. Higiena osobista w oświacie sanitarnej.
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1958.
- Nr 12. Kukielki w oświacie sanitarnej.
red. Joanna Tołwińska. PZWL, W-wa 1959.
- Nr 13. Higiena pracy i wypoczynku w oświacie sanitarnej.
red. Maria Jokiel. PZWL, W-wa 1959.
- Nr 14. Higiena psychiczna w oświacie sanitarnej.
red. Zofia Liedtke. Wyd.3.PZWL, W-wa 1960.
- Nr 15. Higiena żywienia w oświacie sanitarnej (Wieś, szkoła)
Red. Feliksa Starzyńska. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 16. O zdrowie dziecka (pogadanki radiowe)
autor i redaktor Aniela Popielarska. PZWL, W-wa 1960.
- Nr 17. Ochrona zdrowia matki i dziecka w oświacie sanitarnej.
red. Leokadia Grabowiecka.PZWL, W-wa 1962.
- Nr 18. Słowo żywe w pracy oświatowo-sanitarnej.
red. Joanna Tołwińska. PZWL, W-wa 1961.
- Nr 19. Pomoce w oświacie zdrowotnej.
red. Zofia Liedtke. PZWL, W-wa 1961.
- Nr 20. Gry i zabawy w oświacie sanitarnej.
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1961.

12) Wyd. PZWL na zlecenie Zakładu Oświaty Zdrowotnej Państwowego Zakładu Higieny. W pozycjach wznawianych uwzględniono w wykazie tylko wydanie ostatnie.

- Nr 21. Oświata sanitarna w walce z gruźlicą.
red. Jadwiga Grodecka. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 22. Oświata sanitarna w walce z alkoholizmem.
red. Stanisława Reimowa. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 23. Oświata sanitarna w zakładach pracy.
red. Hanna Wentlandtowa. Wyd.2, PZWL, W-wa 1965.
- Nr 24. Oświata sanitarna w walce z wypadkami
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 25. Oświata sanitarna na wsi. Higienizacja wsi.
red. Joanna Tołwińska. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 26. Oświata sanitarna w walce z chorobami zakaźnymi.
red. Maria Jokiel. PZWL, W-wa 1962.
- Nr 27. Oświata sanitarna w zakładach służby zdrowia.
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1964
- Nr 28. Zdrowie matki i dziecka w oświacie sanitarnej.
red. Irena Krysztofowicz. PZWL, W-wa 1965.
- Nr 29. Oświata sanitarna w przychodniach i szpitalach
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1966.
- Nr 30. Choroby weneryczne. Metody, zapobieganie.
red. Anna Koźmińska. PZWL, W-wa 1966.
- Nr 31. Oświata zdrowotna w szkole
red. Hanna Wentlandtowa. Wyd.2, PZWL, W-wa 1970
- Nr 32. Oświata zdrowotna w ochronie zdrowia matki i dziecka.
red. Irena Krysztofowicz. PZWL, W-wa 1970.
- Nr 33. Metodyka ogólna oświaty zdrowotnej w walce z gruźlicą
red. Jadwiga Grodecka. PZWL, W-wa 1970.
- Nr 34. Konkursy w wychowaniu zdrowotnym.
red. Hanna Wentlandtowa. PZWL, W-wa 1970.
- Nr 35. Żywe słowo i pomoce w oświacie zdrowotnej.
red. Hanna Wentlandtowa. PZWL, W-wa 1970.
- Nr 36. Choroby weneryczne, zapobieganie, zwalczanie.
red. Andrzej Stapiński. PZWL, W-wa 1971.
- Nr 37. Wieś - oświata zdrowotna. Wybrane zagadnienia.
red. Hanna Wentlandtowa. PZWL, W-wa 1971.
- Nr 38. Organizacja oświaty zdrowotnej.
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1973.
- Nr 39. Czas wolny - wychowanie zdrowotne.
red. Milena Martyńska. PZWL, W-wa 1976.
- Nr 40. Kształcenie i doskonalenie pracowników oświaty zdrowotnej.
red. Hanna Wentlandtowa. PZWL, W-wa 1976.
- Nr 41. Oświata zdrowotna w chorobach płuc.
red. Walentyna Nartowska. PZWL, W-wa 1976.
- Nr 42. Oświata zdrowotna w stomatologii.
red. Zbigniew Jańczuk. Wyd. 2. PZWL, W-wa 1980.

- Nr 43. Oświata zdrowotna w onkologii.
red. Maria Jokiel. PZWL, W-wa 1977.
- Nr 44. Oświata zdrowotna w zakresie żywienia.
red. Wanda Gradowa. PZWL, W-wa 1978.
- Nr 45. Oświata zdrowotna w psychiatrii.
red. Włodzimierz Brodniak. PZWL, W-wa 1980.
- Nr 46. Oświata zdrowotna w farmacji.
red. Lucyna Kloczyńska. PZWL, W-wa 1980.
- Nr 47. Oświata zdrowotna w walce z paleniem tytoniu.
red. Andrzej Grzybowski. PZWL, W-wa 1981.
- Nr 48. Oświata zdrowotna w ochronie zdrowia matki i dziecka.
red. Wanda Jarczyk-Czekalska. PZWL, W-wa 1983.
- Nr 49. Oświata zdrowotna w zakresie żywienia.
red. Wanda Gradowa. PZWL, W-wa 1985.
- Nr 50. Oświata zdrowotna w psychiatrii.
red. Włodzimierz Brodniak. Wyd. 2. PZWL, W-wa 1985.
- Nr 51. Oświata zdrowotna w stomatologii.
red. Zbigniew Jańczuk. Wyd. 3. PZWL, W-wa 1985.
- Nr 52. Oświata zdrowotna w ochronie zdrowia pracujących w rolnictwie.
red. Teresa Maleszewska. PZWL, W-wa 1988.

4/19

„Miecz wzniesiesz albo tarczę”! W wydawnictwie First Business College ukazała się książka kol. Elżbiety Ostrowskiej pt. „Miecz wzniesiesz albo tarczę”. Książka obejmuje martyrologię Polaków (także ludności cywilnej), ich opór wobec wroga, akcje zbrojne żołnierzy AK, działalność Podziemnego Państwa Polskiego, getto warszawskie, życie codzienne mieszkańców okupowanej stolicy. Może być wykorzystywana w czasie obchodów 50-lecia na estradach, imprezach, spotkaniach kombatanckich, w szkołach, świetlicach.

Kronika żałobna

- ✓ Odeszła na wieczną wartę śp. dr **Hanna Puczyńska-Wentlandtowa**, kapitan AK ps. „Zofka” – Pezetka. Była ostatnią z komendantek Wydziału PŻ w BiP KG AK. Podczas okupacji i Powstania Warszawskiego była dla nas nadzieją i drogowskazem. Gorąca Patriotka, szlachetny człowiek, mądry dowódca.

Do ostatnich chwil niestrudzona w dokumentowaniu prawdy o roli Pezetek w latach walki Armii Krajowej o wolność i suwerenność Polski.

Zegnamy Cię z bólem Kochana Komendantko!

Pezetki z Warszawy

6 marca 1994 r. zmarł po długiej chorobie i kilku operacjach ppłk **Marian Kamiński**, dowódca zgrupowania „Żaglowiec” w czasie Powstania Warszawskiego oraz dowódca 21 Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy”. Obrońca stolicy w 1939 r., żołnierz Armii Krajowej, powstaniec warszawski, założyciel Koła AK w Los Angeles. Za swoje męstwo został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Armii Krajowej i odznaczeniami drugiej wojny światowej.

Straciliśmy dowódcę, kolegę, przyjaciela, doradcę i wielkiego patriotę, honorowego prezesa Koła Byłych Żołnierzy Armii Krajowej.

Pozostajemy pogrążeni w smutku i żałobie

Koło AK w Los Angeles, USA

- ✓ Dr **Maria Bulińska**, sanitariuszka Pułku AK „Baszta”.
Maksymilian Mirosław Nąckiewicz „Orzeł”, żołnierz Szarych Szeregów i Zgrupowania AK „Chrobry”.
✓ **Ludmiła Bassalik-Chabielska** „Sikora”, „Irena” st. sierżant AK, łączniczka „Żywiciela”.
Tadeusz Tanaś „Śmigły”, żołnierz Kompanii K-1 Pułku AK „Baszta”.
Stefan Pietraszewski „Radwan”, kpt. Komp. 03, Bat. „Olza”, Pułku AK „Baszta”.

Biuletyn wydaje ŚZŻAK. Przedruk opublikowanych w Biuletynie materiałów dozwolony z podaniem źródła. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania obszernych materiałów. Materiały do numeru czerwcowego przyjmujemy do dnia 15 maja 1994 r. pod adresem: Zarząd OW ŚZŻAK, ul. Koszykowa 82B lub redaktor Eugeniusz Ajewski, tel. 45-49-08

11/20

Tyle i aż tyle list. Zgadzam się z Twoimi zarzutami, ale ucieczka to dezercja, a tu trzeba walczyć, piętnować. Trzeba pisać, pokazywać błędy, szczególnie teraz, gdy postkomuna podnosi głowę i stara się, aby nas zepchnąć na margines, aby zozydzić nasze hasła: „Bóg, Honor, Ojczyzna”. Jako prezes Koła nr I im. mjr „Gardy”, oficer, więzień okresu stalinowskiego, żołnierz AK 23 p.uł. por. „Doliny” – rozkazuję Ci stanąć do szeregu w walce o wolną, suwerenną, niepodległą Polskę, bo jest w zagrożeniu. Nie wyrażam zgody na skreślenie Kolegi z listy członków zwyczajnych SZŻAK, bo jeżeli tak myślący żołnierze AK odejdą z naszych szeregów, staniemy się organizacją ZBOWiD-Bis.

Por. St. Jabłoński ps. „Góral”

Dzieci Armii Krajowej – do czynu!

My, synowie i córki żołnierzy Armii Krajowej, uczestnicy spotkania w dniu 13 kwietnia 1994 r. w siedzibie Okręgu Warszawa Światowego Związku Żołnierzy AK, przypominamy wszystkim dzieciom i wnukom żołnierzy Armii Krajowej o naszym moralnym obowiązku kontynuowania walki o ciągle nie zrealizowane ideały AKowskie oraz o ujawnienie całej prawdy o losach żołnierzy AK i osądzenie ich oprawców. Naszym świętym obowiązkiem jest doprowadzić dzieło naszych rodziców do końca.

Wzywamy Was – dzieci Armii Krajowej – do konkretnego czynu!

Powołaliśmy dziś do życia Koło Dzieci Żołnierzy Armii Krajowej przy SZŻAK. Jako spadkobiercy tradycji i ideałów Armii Krajowej, którzy nie przestali wierzyć, że dobro publiczne i polska racja stanu muszą zwyciężyć, żeby Polska nie zginęła, apelujemy do wszystkich dzieci i wnuków wielkiej AKowskiej rodziny, aby przyłączyli się do naszych działań.

Zapraszamy Was na spotkanie w dniu 25 maja o godz. 18.00 w siedzibie Okręgu Warszawa SZŻAK przy ul. Koszykowej 82b.

Uczestnicy spotkania

Komunikaty

„Kobiety w obozach jenieckich”. Dnia 7 kwietnia 1994 r. w siedzibie Towarzystwa Miłośników Historii odbyła się prelekcja kol. **Elżbiety Ostrowskiej** pt. „Kobiety w obozach jenieckich”. Prelegentka szeroko omówiła działalność WSK w Powstaniu oraz podstawy prawne, w jakich mogły powstać pierwsze i jak dotąd jedyne w historii wojskowości obozy kobiet – jeńców wojennych, organizację i warunki życia w tych obozach oraz ich działalność po wyzwoleniu. Po referacie wywiązała się dyskusja. Wnioskowano, aby referat został wydrukowany.

Zebranie prowadziła przewodnicząca Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość kol. **Bożena Tazbir-Tomaszewska**.

II/21

ąsikowej Bataliony Chłopskie
łę w całym okręgu lwowsko-

ących się aresztowań i mordów
o i policję ukraińską, kome-
o życie Weroniki, zapropono-
lub w Rzeszowskie. Weronika
j posterunku. Gdy zagrożenie
m, wydała rozkaz koncentracji
padek alarmu. W lipcu 1943 r.
ówce-Szwejkowie. Na wieść
i „Wery” przenieśli się w lasy
Ch wydała polecenie skupiania
gdzie istniała większa możli-
ała się odesłać córkę do rodzi-

to do największej w obwodzie
lerowców. Nazajutrz po koro-
sztabową w Monasterzyskach,
vek mobilizowali chłopów do
i im śmiertelne niebezpieczeń-
wce i we własnym domu. Tu
w Wielką Sobotę 1944 r. wraz
nym dole, w ogrodzie tuż obok

pośmiertnie odznaczona Krzy-
em Partyzanckim. Z inicjatywy
Chłopskich ufundowano tabli-
ięcie i poświęcenie odbyło się
iernika 2000 r.

Teresa Iwanowska

d 1939 r., b. ziem wschodnich, wspo-
bohater, wspomnienia o kol. Weronice
Partyzantów, Warszawa 1982, s. 260-
szły bój 1939-1945, Warszawa 1968,
wego, Warszawa 1989, s. 421; *Słownik*
ażdy próg. Kobiety ruchu ludowego
nienia, artykuły, oprac. M. Jędrzejec,

Wentlandtowa Hanna z d. Puczyńska (1906–
–1994), „Gosia”, „Zofka” kpt. AK, szyfrantka,
referentka szkoleniowa, zastępczyni szefa pod-
wydziału „Pomoc Żołnierzowi” w BiP KG AK,
dr nauk humanistycznych.

Urodziła się w Łowiczu 17 lipca 1906 r.
w rodzinie inteligenckiej. Ojciec, Daniel Pu-
czyński był urzędnikiem kolejowym, a matka
Zofia ze Strzelczyków uczyła dzieci wiejskie.
Hanna miała brata Kazimierza (jako por.
„Wroński” był d-cą 104. kompanii Syndykali-
stów w Zgrupowaniu „Róg” w Powstaniu War-
szawskim). Mąż Mieczysław Wentlandt, mate-
matyk, brał udział w konspiracji i w Powstaniu
Warszawskim (ps. „Haniś”), zmarł w 1987 r.

Maturę uzyskała w liceum im. J. U. Niemcewicza w Łowiczu. Studia na
Wydziale Humanistycznym w Uniwersytecie Warszawskim ukończyła w 1930 r.
ze stopniem magistra filozofii. Ponadto ukończyła szereg kursów specjalistycz-
nych (oświatowy, świetlicowy, higieny, PWK i inne) oraz półroczne studium
bibliotekarskie. Doktoryzowała się już po wojnie, w 1946 r., na Uniwersytecie
Warszawskim.

Studia łączyła z pracą zawodową w Polskim Białym Krzyżu, jako instruk-
torka oświatowa w wojsku oraz jako nauczycielka eksperymentalnego kursu dla
robotników-analfabetów. Łączyła je również z działalnością społeczną, m.in.
jako prelegentka w Kole Polek oraz w szkolnym teatrzyku dziecięcym „Baj”,
prowadzonym przez RTPD na Żoliborzu.

Po studiach kontynuowała pracę w Polskim Białym Krzyżu, najpierw jako
główna instruktorka, a potem jako kierownik Wydziału Oświatowego Zarządu
Głównego PBK. Sprawując tę funkcję organizowała w wojsku szkoły żołnier-
skie, świetlice, biblioteki itp.

W końcu listopada 1939 r. została zaprzysiężona przez. szefa Oddziału V
KG SZP Janinę Karasiównę „Bronkę” i przydzielona do komórki szyfrantkiej
na Kraj w podkomórcie „Małgorzatki”. Przyjęła pseudonim „Gosia”. Do 1942 r.
podkomórkę tę stanowiły 4 osoby – dwa małżeństwa: Irena i Mieczysław Jur-
gielewiczowie oraz Hanna i Mieczysław Wentlandtowie. W maju 1942 r.
w podwydziale „Rój” BIP KG AK powstał referat służby „Pomoc Żołnierzowi”
kierowany przez Hannę Łukaszewiczową „Ludwikę”. Hanna Wentlandtowa pod
pseudonimem „Zofka” została powołana do współorganizowania tej służby.
W marcu 1943 r. „PŻ” był już samodzielnym podwydziałem BIP KG AK,
a „Zofka” – zastępczynią szefa PŻ i referentką szkoleniową. Opracowywała
wytyczne organizacyjne „PŻ”, instrukcje, regulaminy, programy szkolenia refe-
rentek okręgowych, instruktorek i ochotniczek. Prowadziła rekrutację kandydatek
i przyjmowała przysięgi żołnierskie od peżetek.

sykseth kobiet-żołnierz pod red. K. Kabzińskiej, T. 1
Tomu 2003

Duży procent kandydatek do tej służby „Zofka” zjednała spośród pracowniczek przedwojennego Polskiego Białego Krzyża i spośród członkiń ZOR, którego współorganizatorką i zastępcą komendanta głównego ds. kobiet była właśnie „Ludwika”. Członkinie tych organizacji były dobrze przygotowane do służby oświatowej i do działania w warunkach konspiracji.

„Zofka” miała niezwykłą umiejętność skupiania wokół siebie ludzi wartościowych i godnych zaufania. Od kandydatek na instruktorki „PŻ” wymagano co najmniej średniego wykształcenia, psychicznej dojrzałości, zaradności, dyspozycyjności i odwagi. W latach 1942, 1943 i do lipca 1944 r. „Zofka” zorganizowała w samej tylko Warszawie ok. 30 kursów, na których przeszkolono ponad 600 instruktorek, w tym kadre kierowniczą dla okręgów i obszarów AK.

Warto zaznaczyć, że na kursach, których program obejmował ok. 100 godzin wykładów i innych zajęć, panowała niezwykła atmosfera, czego wyrazem były m.in. okolicznościowe wiersze i piosenki, pisane przez uczestniczki do znanych melodii. Jedną z piosenek dedykowano „Zofce”. Brzmiała ona tak:

*Mów nam o naszych pięknych ideałach,
Mów nam – wymowy swej nie żałuj, nie,
Mów nam, bylebyś tylko Ty mówiła
Ty to potrafisz, my wdzięczne zaś będziemy Ci.*

(Echa z kursu, mps, s. 2, zbiory J. Sikorskiej)

Należy wspomnieć, że do wybuchu Powstania „Zofka” działała nie tylko w PŻ, ale również w RGO (okręg XX), gdzie była przewodniczącą Komisji Opieki nad Dzieckiem. Peżetki były dobrze przygotowane do Powstania (psychicznie, intelektualnie i organizacyjnie), to jest do prowadzenia żołnierskich gospód PŻ.

„Zofka” planowała rozmieszczenie w Warszawie ponad 30 gospód. Nie wszystkie udało się zrealizować. Podczas działań powstańczych sprawowała nad nimi ogólne kierownictwo i udzielała bieżącej pomocy instruktazowej. Zmiany linii frontu walk powodowały zmiany miejsc postojów gospód, ponadto istniała konieczność dostosowywania form pracy do aktualnych warunków i potrzeb. Gdy niemożliwe było prowadzenie gospody, peżetki wypełniały inne żołnierskie zadania: pełniły warty na barykadach, pracowały w szpitalach i w łączności, brały także czynny udział w walce.

W Powstaniu zginęło ok. 20 peżetek, znacznie więcej było ciężko rannych. Po kapitulacji te, które przeżyły, mogły – podobnie jak pozostali żołnierze Powstania wybierać obóz jeniecki albo wyjście z Warszawy z ludnością cywilną przez obóz w Pruszkowie, i dalszą pracę w konspiracji. „Zofka” poszła do niewoli. Był to oficcerski obóz jeniecki dla kobiet oflag IXC Molsdorf. Warunki były trudne – głodno i chłodno. Nie było jednak narzekania i rozpacz. Panowała twórcza atmosfera, co pozwalało trwać i przetrwać. Komenda obozu potrafiła kształtować wśród kobiet wolę działania, rodziły się niezwykle pomysły. Wśród

4/22
kobiet–jeniców były leki: śpiewaczki, tancerki rozczynny udział brała „Z z bogatym doświadczeniem Białym Krzyżu. K było jej powołaniem. I obozu przez armię gen. nych obozów, gdzie prz z łapanek lub po Powś pielęgniarki, nauczyciel i szkoły dla młodych wi

W końcu sierpnia 19 Drewnowskim prowadzących kandydatów zgłębieniu się z płk. Szymański zrabowany przez Niemcy, zorganizowała w pa

Po powrocie do kraju w Oświacie, początkowo słych, a potem jako i Kształcenia Korespondencji – m.in. na Wyższym Kształceniu Państwowym W tym czasie wydała „Zdrowotnej”; była redaktorką „Państwowe Zakłady Wydawnicze” wano 54 tomy.

W Państwowym Wyższym Kształceniu w 1973 r. Jej aktywność w wykładach z pral społecznej na Zaocznym w Warszawie, na Zaocznym gniarstwa Akademii MAM w Warszawie oraz

Pracę zawodową łącząc Polskiego, PCK, Towarzystwo Higienicznym, którego :

W 1990 r. wstąpiła do ZBoWiD nie należała. Krzyż Walecznych (19 odznaczenia kombatar i społecznych.

ednała spośród pracowni-
ród członkiń ZOR, które-
go ds. kobiet była właśnie
przygotowane do służby

wokół siebie ludzi warto-
rktorki „PŻ” wymagano
rzałości, zaradności, dys-
1944 r. „Zofka” zorgani-
ózych przeszkolono ponad
w i obszarów AK.

n obejmował ok. 100 go-
tmosfera, czego wyrazem
ne przez uczestniczki do
e”. Brzmiała ona tak:

v Ci.
biory J. Sikorskiej)

„Zofka” działała nie tylko
przewodnicząca Komisji
ygotowane do Powstania
t do prowadzenia żołnier-

ie ponad 30 gospód. Nie
stańczych sprawowała nad
cy instruktażowej. Zmiany
u gospód, ponadto istniała
nych warunków i potrzeb.
wypełniały inne żołnierskie
szpitalach i w łączności,

ięcej było ciężko rannych.
jak pozostali żołnierze Po-
izawy z ludnością cywilną,
cji. „Zofka” poszła do nie-
g IXC Molsdorf. Warunki
zekań i rozpaczy. Panowała
Komenda obozu potrafiła
niezwykle pomysły. Wśród

kobiet-jeńców były lekarki, uczone, prawniczki, nauczycielki, pisarki, aktorki, śpiewaczki, tancerki rozwijające działalność oświatową, i kulturalna, w której czynny udział brała „Zofka”. Nie mogło być inaczej – była wszak peżetką, z bogatym doświadczeniem pedagogicznym oraz instruktorskim z pracy w Polskim Białym Krzyżu. Kontynuowanie tej działalności w obozowych warunkach było jej powołaniem. Działalność tę mogła rozwinąć szerzej po wyzwoleniu obozu przez armię gen. Pattona. „Zofka” jeździła wtedy do innych oswoobodzonych obozów, gdzie przebywały udręczone Polki, często z dziećmi, wywiezione z łapanek lub po Powstaniu. Sprawdzała, gdzie potrzebne są przedszkolanki, pielęgniarki, nauczycielki, a następnie współorganizowała pomoc, opiekę, kursy i szkoły dla młodych więźniarek.

W końcu sierpnia 1945 r. została oddelegowana do Brukseli, by wraz z prof. Drewnowskim prowadzić weryfikację uwolnionych z więzień i obozów kandydatek i kandydatów zgłaszających się na udostępniane im studia. Po porozumieniu się z płk. Szymańskim z USA (tym samym, który później przywiózł do Polski zrabowany przez Niemców ołtarz Wita Stwosza), pokonując ogromne trudności, zorganizowała w październiku 1945 r. powrót 33 kobiet z oflagu do Polski.

Po powrocie do kraju w grudniu 1945 r. „Zofka” podjęła pracę w Ministerstwie Oświaty, początkowo jako wizytator w Departamencie Oświaty Dorosłych, a potem jako naczelnik Wydziału Czytelnictwa, Samokształcenia i Kształcenia Korespondencyjnego. Prowadziła również wykłady z tego zakresu – m.in. na Wyższym Kursie Nauczycielskim. We wrześniu 1950 r. została zatrudniona w Państwowym Zakładzie Higieny jako adiunkt i kierownik działu. W tym czasie wydała pierwszą w Polsce książkę na temat metodyki oświaty zdrowotnej; była redaktorem serii „Biblioteka Metodyczna Oświaty Zdrowotnej” (Państwowe Zakłady Wydawnictw Lekarskich), w której to serii opublikowano 54 tomy.

W Państwowym Zakładzie Higieny pracowała do przejścia na emeryturę w 1973 r. Jej aktywność zawodowa trwała jednak nadal, do 1982 r. prowadziła bowiem wykłady z prakseologii i metodyki oświaty zdrowotnej oraz pedagogiki społecznej na Zaocznym Studium Nauczycielskim Średnich Szkół Medycznych w Warszawie, na Zaocznym Wydziale Pedagogicznym UW, na Wydziale Pielęgniarstwa Akademii Medycznej w Lublinie, w Instytucie Medycyny Społecznej AM w Warszawie oraz na AWF w Warszawie.

Pracę zawodową łączyła z działalnością społeczną w Związku Nauczycielstwa Polskiego, PCK, Towarzystwie Wiedzy Powszechnej i Polskim Towarzystwie Higienicznym, którego została honorowym prezesem.

W 1990 r. wstąpiła do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Do ZBoWiD nie należała. Za udział w AK i w Powstaniu Warszawskim otrzymała Krzyż Walecznych (1944 r.), Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami (1944 r.) oraz odznaczenia kombatanckie. Posiadała także wiele odznaczeń państwowych i społecznych.

11/24

Od połowy lat 70. zgłaszały się do „Zofki” peżetki, które chciały się ubiegać o uprawnienia kombatanckie. Zanim jednak mogła wydawać stosowne oświadczenia jako świadek w ich sprawach, sama musiała uzyskać – i uzyskała – uprawnienia. Do 1993 r. wydała ponad 30 takich oświadczeń. Opracowywała wówczas materiały dla młodego historyka krakowskiego, Grzegorza Mazura, który pisał i obronił rozprawę doktorską o Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Rozprawa ta stała się podstawą jego książki wydanej w 1987 r. przez Instytut Wydawniczy PAX, w której ponad 5 stron autor poświęcił Podwyziałowi BIP „Pomoc Żołnierzowi”.

Przy każdej okazji „Zofka” zachęcała peżetki do pisania wspomnień i własnych relacji z okresu służby PŻ. Była szczęśliwa, gdy w książce *Pod rozkazami Konrada* Adama de Michelisa i Alicji Rudniewskiej, wydanej w 1993 r. przez Oficynę Wydawniczą Volumen, ponad 5 stron poświęcono frontowej gospodzie PŻ przy ul. Smulikowskiego 6 na Powiślu na podstawie relacji peżetki Anastazji Brodziak „Liny”, która była współorganizatorką tej gospody w czasie Powstania.

Przywiązywała dużą wagę do utrzymywania kontaktów z peżetkami. Od 1992 r., mimo choroby, organizowała u siebie w mieszkaniu spotkania z nimi. Cieszyła się niezmiernie, gdy Romuald Śreniawa-Szypkowski, jako autor opracowania zbiorowej pracy *Powstanie Warszawskie – służby w walce*, zaproponował opracowanie rozdziału na temat udziału PŻ w Powstaniu. „Zofka” nie doczekała wydania tej książki, zmarła 28 lutego 1994 r. w Warszawie. Wcześniej jednak, wspólnie z niżej podpisaną, przygotowała do druku rozdział o PŻ.

Przy pomocy grupy peżetek przeprowadziła także akcję wypełniania i zbierania ankiet uczestniczek Powstania do „Słownika Biograficznego Uczestników Powstania”, który ma się ukazać jako jeden z tomów Encyklopedii Powstania Warszawskiego. W dokumentowaniu roli PŻ w Armii Krajowej była niestrudzona aż do śmierci. Każda nasza peżetowska „zbiórka” w jej mieszkaniu w ostatnim okresie, gdy nie mogła już wychodzić z domu, była pełna treści historycznych, chociaż jednocześnie była spotkaniem koleżeńskim o rodzinnym niemal charakterze. Osobowość „Zofki” oddziaływała na nas mobilizująco, kojąco i zobowiązująco. Gdy odeszła, miałyśmy świadomość, że nikt jej nie zastąpi. Została pochowana na Cmentarzu Północnym na Wólce Węglowej w Warszawie. Peżetka Irena Straszewska ps. „Janka” w wierszu poświęconym „Zofce” tak ją zęgnęła:

[...] *Miałyśmy się znowu spotkać – no i się spotkamy,
Na Wólce – w mieście zmarłych, u cmentarnej bramy,
By pomodlić się, Haniu, o spokój dla Ciebie
I prosić, byś Ty za nas modliła się w niebie [...].*

(mps, s. 1, zbiory J. Sikorskiej)

Janina Sikorska

APAK, sygn.: 498/WSK
1994, s. 8–17; G. Mazur
wa 1987, s. 111, 135–1
*menda Główna Armii i
International Biograph
A wolność była wśród c
Warszawskie – służby
Z. Ziółtek, Od okopów c
Główniej wspominają...*

Wieszeniewska Michalina
biczankowska (1897–
wa”, por. AK, kierow
personalnej („Ewa-Po
powietrznych Oddzia

Opisując postać
z okresu wojny wsp
mal zawsze nosiła pr
ską, z której wystawa
dające fatałaszk
jednak tak całkiem n
kamuflaż do zamasl
nimi broni lub bibuły
by uznać Michalinę :
gosposię, zwłaszcza
również inne cechy:
włosy gładko zaczesz

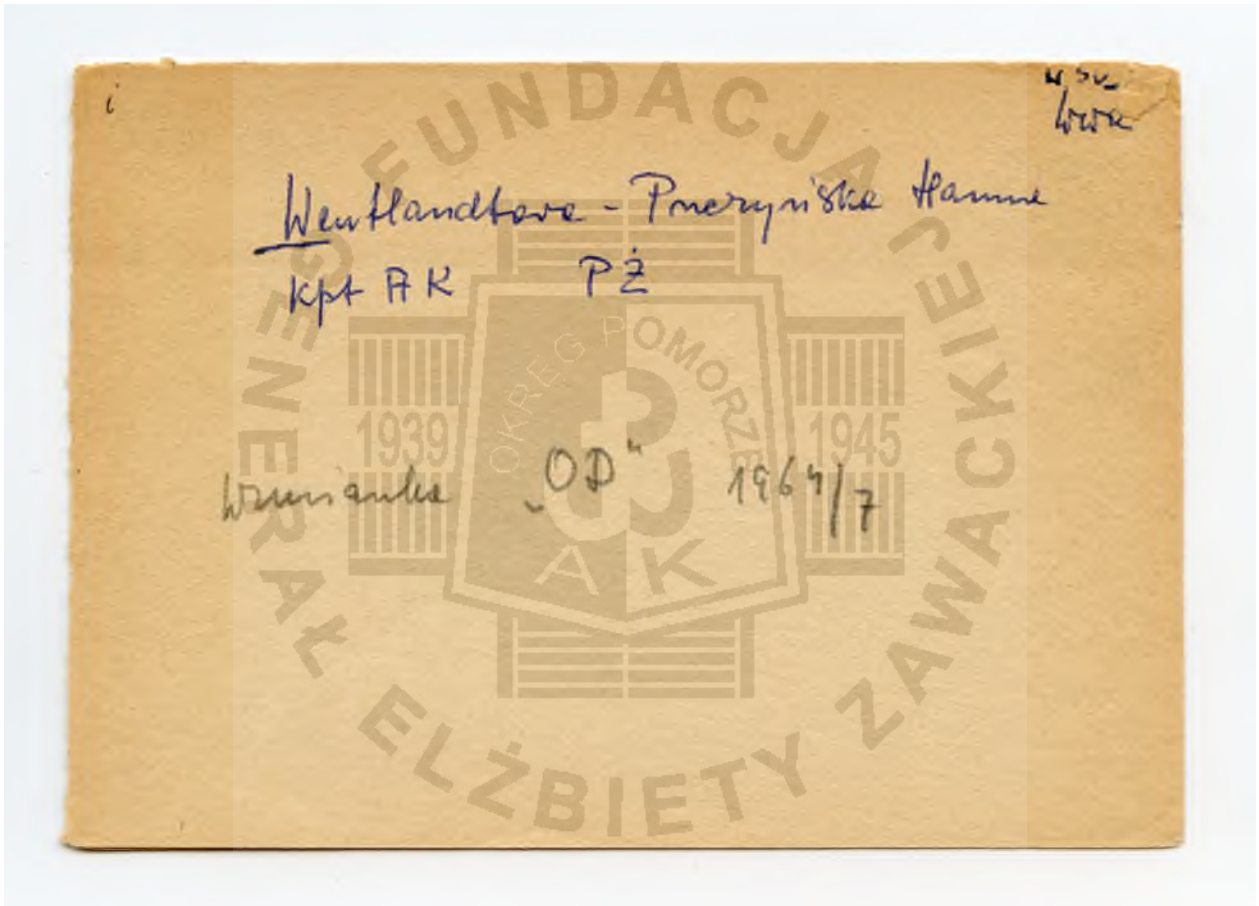
Na świat przyszl
nym w pow. Rzeczy
skiego i Aleksandry
lekarza, który za udz
czas przebywał z ro
w wiele lat po powi
waż wcześniej strac
zajął się majątkiem,
cej w Rostowie nad
się na Wyższe Żeń:
w Rosji rewolucja
w Osowcu został sp
Michalinie udał
nopol, Grenoble p
z bolszewikami. W

T. 498/WSK

AK
KG

WENTLANDT Hanna
z d. Puczyńska
ps. „Gosia”
„Zofia”

V Wypisy ze źródeł (zw. nazwiskowe karty informacyjne)

Westlandtore - Pneryńska Hama

kpt AK PZ

1939 1945
Województwo OD 1964/7

2

K.H. T.498

WENTLANDTOWA HANNA „Gosia” „Zofka” **KN**
z d. Puczyńska

AK
KG

0 VI

Trzaska F. Słucetki ezłankou
Kotw Komandy Główniej AK
S. Z. Z. AK, etarszada 1997

B. FAPAK

176. Hanna WENTLANDTOWA z d. Puczyńska
„Gosia”, „Zofka”, kpt., ur. 17 VII 1906, zm. 28
II 1994; Oddz. VI KG AK BIP, szyfrantka
w komórce szyfrów na kraj KG AK. Krzyż
Walecznych, Srebr. Krzyż Zasługi z Miecz. i in.

A. Roj '98

i

T: 488 / WSK

AK
W-wa

WENTLANDTOWA Hanna
^{zd.} ^{Pracownice}
ps "Zofka" J

Oddział Pomoc Lotniczym, Komentarka
Główna, Brata udziału parst.

T: Zylcz Anna, Pozna Pom, 720/694; I/1/1 s.3

TCH98

AK

††

WENTLANDTOWA Hanna „Zofka”

odpowiedr. za sprawy planowania i szkolenia przy PZ BIP-u KG AK; zorganizow.
w 1945r. powrót z obojgu 33 kobiet-powstańców
(Olsdorf)

zob. Siłuba Polek na frontach II wojny ś.w.,
cz. 3, Toruń 1999, s. 50, 51, 52, 59

J. Len. V2001

i

tot.

1.198

AK
KG

Kpt. WENTLANDTOWA Hanna
ps. "Zofka"

zdjęcie nr 144, zob: M. Ney-Krawicz
"JKG AK"

Złot. 1x 2000

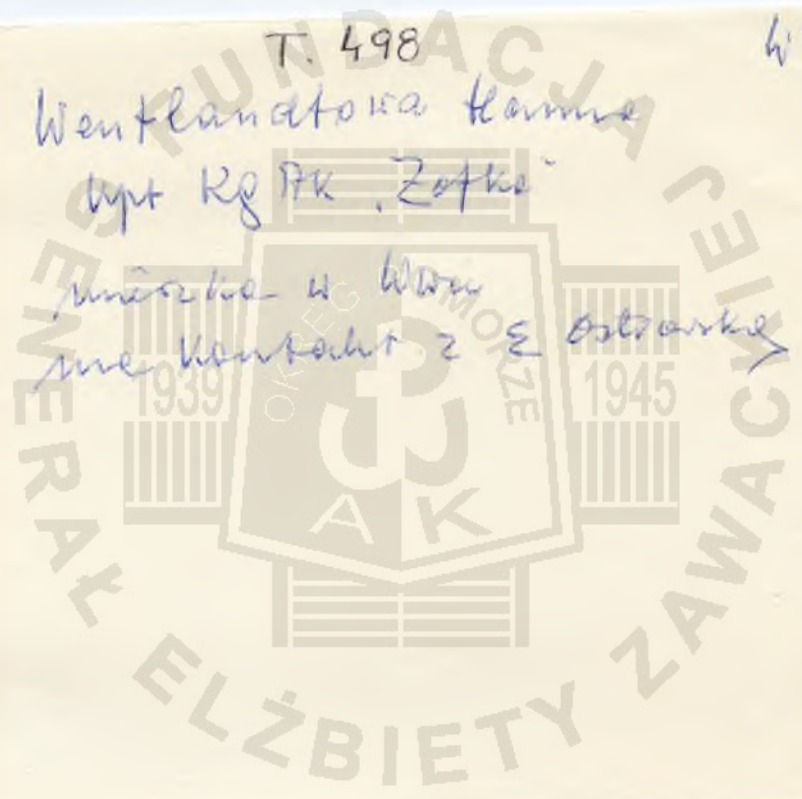
6

T. 498

W 54

Wentlandtova klavna
lyt Rg PK "Zofka"

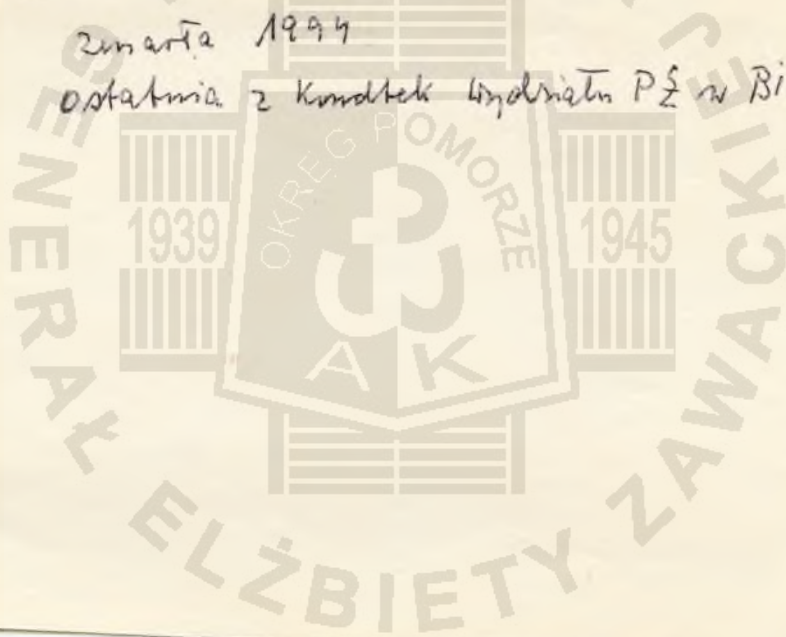
miestka u Wron
me kontakt z Ostravka

olw Wentlandtowa Kamna ps. "Zofka" W 179
Kpt AK 17K (PZ)

Zmarła 1994

Ostatnia z Komitatu Wydziel. PZ w BiP Kq AK

2

FUNDACJA
ENERGII
ELŻBIETY ZAWACKIEJ

AK
KG

WETLANDT Manna
z-pow. Pochodzący. Pełnot.

1939 1945
OKRĘG MORSKI
AK

ant. Mary Komarowa VI Seria 2.18

K. Bobiś

T-498/wsk

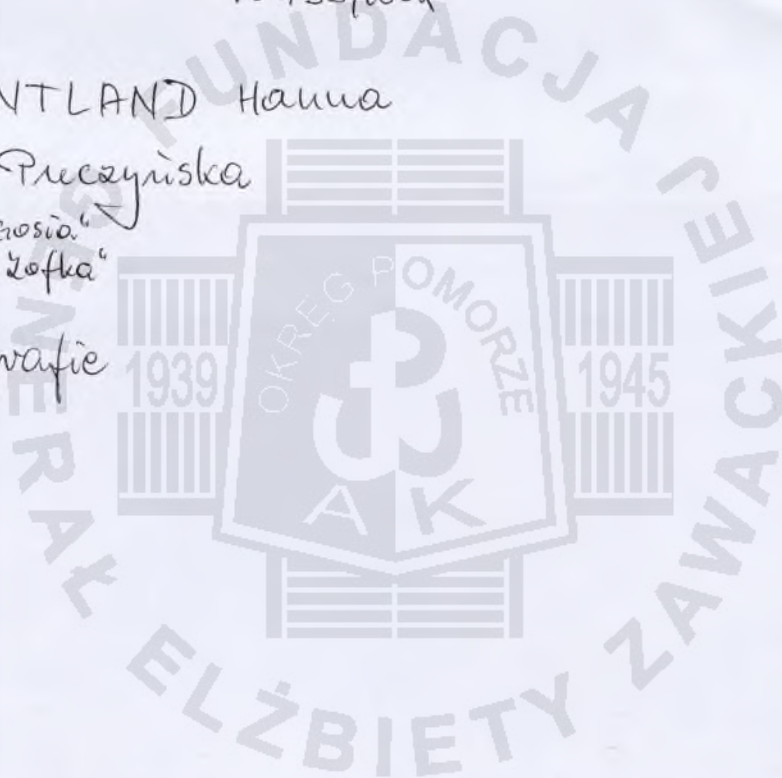
AK
KG

WENTLAND Hanna

z d. Praczyńska

ps. "Gosia"
"Zofka"

VI Fotografie

odbitka zdjęcie
Hanny J. 498
Wentlandowej
pezetki
z okresu oborn
jeńckiego - 1945

była syfiantką
wraz z mężem u
w k-ce uclanogonecka
KG AK 39-42r

odbitka zdjęć
chirurgowa
Wentlandt T 498
z okresu wojennego
szpitala w
Zona w k-ce
"aktometk9"
w okresie 39-42 r.

WENTLANDT Hamme

